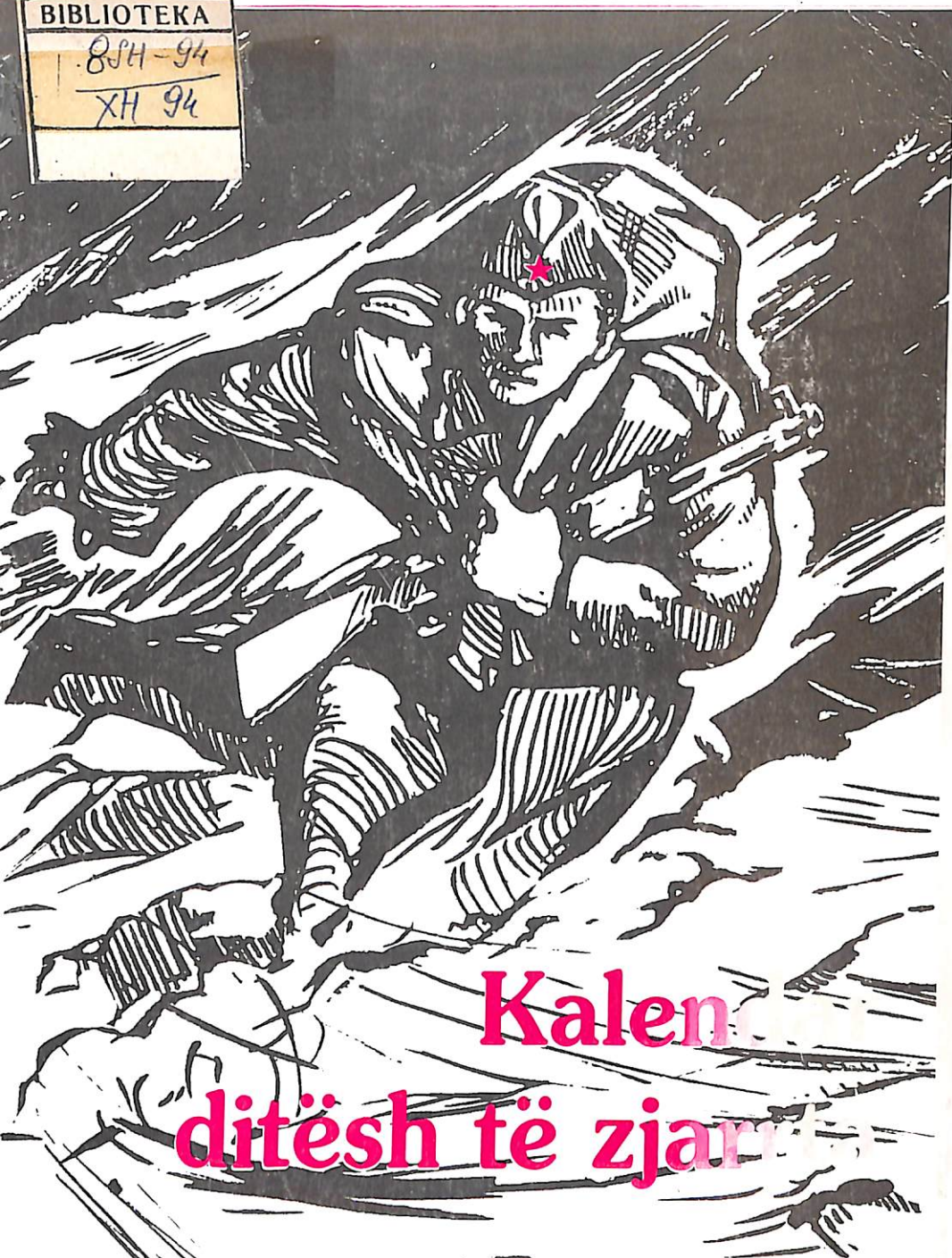

Muharrem Xhufi

BIBLIOTEKA

854-94

XH 94

Kalendari
ditësh të zjarrit

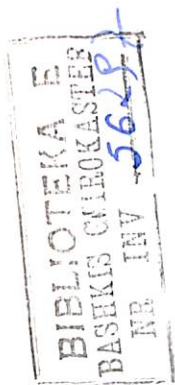
8. - 91
X H 91

Muharrem Xhufi

**Kalendar
Ditësh të Zjarra**

Episode partizane

Dedikuar të rënëve në Luftën ANÇI

albin
1996

Redaktor: Anila (Omari) Xhufi
Art grafik: Elida Tëllezi
Shtypur: MNS
Botues: albin

Hyri në Shtyp: Dhjetor 1996

© Të gjitha të drejtat i takojnë autorit

NË VEND TË HYRJES

Lufta ANÇL përbën epopenë më të lavdishme në vargun e qëndresave të gjertanishme që u ka bërë populli shqiptar invadorëve të huaj gjatë shekujve. Libri "Kalendar ditësh të zjarra" që po u paraqitet lexuesve përmban vetëm pjesëza të asaj luftime, ashtu siç janë parë e përjetuar ato nga autori në bazë të ditarit të asaj kohe e të para nga këndvështrimi i pozicioneve që ka patur ai gjatë periudhës së luftës si protagonist i saj, pa marrë përsipër gjëra të tepërta dhe pa pretendimin se është thënë gjithshka.

Krahas dokumentave të asaj periudhe, edhe ky botim modest, mund të ndihmojë sadopak në qartësimin e disa aspekteve historike e të faktorëve realë që determinuan nevojën, karakterin, përmasat dhe triumfin e asaj luftime me të gjitha vështirësitë e mungesat që e shoqëruan atë.

Edhe pse jo pa ca të meta që u vunë re gjatë luftës, siç qe mosangazhimi edhe i disa forcave që mund të kontribuonin në suksesin e saj, shfaqja e një farë konservatorizmi me karakter partiak etj, meritat e rezistencës heroike të shqiptarëve kundër agresorëve më të rrezikshëm e më të fuqishëm në Europë, siç qenë fashistët italianë e nazistët gjermanë me ndihmën e bashkëpunëtorëve të tyre vendas, janë historike e të pamohueshme. Në tërësi kontributi i popullit shqiptar në Luftën e Dytë Botërore i kaloi ndjeshëm kufijtë kombëtarë deri tek ndihma për fqinjët e më gjerë.

Jehona e betejave partizane me okupatorët nazifashistë e vuri edhe Kolicionin e Madh Antifashist përpara domosdoshmërisë që, pavarësisht nga interesat e veçanta të secilit nga komponentët e tij karshi Shqipërisë, të njohë Frontin Nçl të Shqipërisë si aleat të tij duke bashkëvepruar me të deri në fitoren përfundimtare; prandaj dhe shkaktoi shumë keqardhje fakti kur pas mbarimit të luftës, disa prej këtyre ish aleatëve u dhanë strehim dhe morën nën mbrojtje krerët e reaksionit shqiptar të luftës, bashkëpunë-

torë me armiqtë tanë të përbashkët, veprim ky që e shtyri edhe udhëheqjen shqiptare të asaj kohe të anojë më tepër nga e kundërta ekstreme.

Roli i PKS^H si faktor historik i dorës së parë në organizimin dhe drejtimin e Luftës ANÇ, ishte dhe mbetet i pakontestueshëm. Ajo diti të mbështetet fort në shpirtin luftarak e lirishtës të shqiptarëve aq sa edhe në ndjenjat e tyre humane si “të gjithë për një e një për të gjithë”, në kohë rreziku; këto në ditët e luftës u bënë norma sjelljeje e virtyte të qëndrueshme morale edhe për partizanët. Kur ndonjeri prej partizanëve plagosej apo binte në ndonjë vështirësi tjetër, gjithë të tjerët tregoheshin të gatshëm të sakrifikonin për ta shpëtuar atë; ndërsa kur bëhej fjalë për marrjen e ushqimit, për pushim e të tjera, çdo njeri prej tyre ia linte radhën shokut. Kështu ata qenë të parët në sakrifica e të fundit në pretendime.

Populli shqiptar ka të drejtë të krenohet me sakrificat që bëri dhe me partizanët e tij trima, të cilët në ditët më të vështira që kalonte Atdheu, nuk kursyen as jetën për ta shpëtuar atë; po ashtu populli i ka mallkuar për jetë bastardët e tij që e braktisën atë pikërisht në ato ditë, duke u bashkuar me pushtuesit e huaj.

Vendosja e pluralizmit politik në Shqipëri solli një sërë të mirash e bashkë me to edhe një tok spekulimesh gjer tek tjetërsimi i disa fakteve historike, duke abuzuar në emër të demokracisë aq pa skrupull saqë edhe ndëshkimi i tradhëtisë në kohën e Luftës ANÇ nga ana e popullit shqiptar dhe e Frontit të tij NÇL, të cilësohet, në disa raste, si i paligjshëm.

Mbetet detyrë parësore për gjithë pjesëmarrësit e Luftës ANÇ si dhe për të tjerët që e përjetuan atë që t’u lenë brezave pasardhës dëshmi autentike të asaj lufte si mesazhe të qartë atdhetarizmi e krenarie kombëtare.

Autori

NGA VITI 1942

I. IDETË QË NGRITËN STUHNË

Nga propaganda në veprime konkrete, efektet e para të thirrjes së PKSH për luftë kundër pushtuesve; hovi i Lëvizjes Nacionalçlirimtare dhe popullariteti i saj.

Ka ardhur koha të hidhemi të gjithë së bashku në betejë që jehona e thirrjes luftarake të PKSH që po zgjonte masat popullore në ditët e pushtimit fashist të vendit. Traktet e ndryshme që shpërndaheshin dhe takimet me përfaqësuesit e saj linin gjurmë të thella. Çdo fjalë e thënë përpihej nga populli me etje të madhe. E tërë kjo shpjegohej me gjendjen e mjerueshme që kishte pllakosur vendin dhe me dëshirën e zjarrtë për të dalë nga kjo gjendje. Atëkohë edhe në sektorët e ndryshëm të minierës së Selenicës si kudo flitej clendur për lëvizjen kryengritëse për njësitet guerile, për ekzekutimin e spiunëve të ndryshëm nëpër qytete, për luftën që e priste të gjithë popullin kundër armiqve...Të gjitha këto kishin ngjallur një ndjenjë të lartë entuziazmi midis të rinjve sa që mezi përmbaheshin për të mos u rënë në sy forcave të "rendit".

Kontakti i parë

Kisha dëgjuar që flitej shumë për Haredinin ¹⁾ po deri atëhere nuk më ishte dhënë rasti që ta njihja nga afër.

¹⁾Haredin Beqari, dëshmor i Luftës ANÇI

Në një mëngjes qershori kur të lashtat pritëshin dita-ditës për t'u korrur, babai u ngrit më herët se zakonisht nga padurimi për të kontrolluar grurin që kishte mbjellë në beliket¹ e Paraserit afër Selenicës. Unë gjithashtu dola për në punë si gjithmonë dhe më ra të bëja një copë rrugë bashkë me të, gjatë ecjes për në oficinën e minierës, që mbante nja gjysmë ore nga kasollet tona. Babai sapo shkeli në cepin e arës, kapi disa kallinj gruri dhe i shtrëngo i në dorë, duke përshpëritur diçka nëpër dhëmbë.

- Si u gdhive xha Dino?- u dëgjua zëri nga ana e rrugës.

-O, o faleminderit Haredin, po ti si u gdhive?- ishte përgjigja.

Ktheva kokën andej nga erdhi zëri dhe pashë një burrë të zh-dërvjelltë në ecje e sipër që po i ngadalësonte këmbët aty afër nesh, ku kalonte rruga. Dukej me moshë rreth të 30-tave. Kur u afrua fare pranë i dukeshin qartë edhe rrobat që kishte veshur. Ato nuk ishin as si të punëtorëve, as si të fshatarëve, as ushtarake dhe as civile të mirëfilta, po një përzierje e parregullt prej të gjithave, sepse si qe njera s'qe tjetra. Ajo që mund të bashkonte të gjitha këto ishte trupi i fuqishëm që i mbante mbi vete, supet e tij të gjëra që dukeshin se mund të ngrinin çdo peshë, si dhe sytë e tij plot jetë që i jepnin një gjallëri të veçantë asaj fytyre të vrazdë dhe me ca rrudha të parakohshme.

-Si duket gruri, do ta mbledhësh apo jo?- pyeti ai.

-Atë po shikoj edhe unë se kemi mbetur shumë ngushtë për bukë,. po qenka akoma e butë viraneja dhe kur e shikon kështu, për dita ta bën si për inat, rri në vend- tha babai me të qeshur - veç ta mbledhim për kide.

-Si të veprosh për vete, xha Dino, kij parasysh që të më ndihmosh edhe mua.

-Mos ki merak se bashkë do ta ndajmë atë që të marrim...

Pas këtyre fjalëve babai u kthye nga unë e tha:- Ky është Haredini që të kam folur,- pastaj u kthye përsëri nga Haredini dhe shtoi:- Ky është djali im- i tha atij, fukarrallëku s'na la që të vazhdonte shkollën, tani punon në atë makinën, ku bëhen fuçitë e serës, këtu në Selenicë.

1) *Bileket, quheshin tokat shtetërore*

-Më vjen mirë që u njohëm,- tha Haredini, e paskemi edhe rrugën bashkë, hajde pra se edhe unë nxitoj.

Pasi kishim ecur një copë rrugë në heshtje, ai që i pari që e hapi bisedën përsëri me pyetjen:- Si të duket puna në ofiçinë?

-Më kërkohen të paktën 360 kapakë fustash në ditë që nuk mund të bëhen për më pak se 10 orë punë të lodhëshme, përveç kësaj për të gjithë këtë shoqëria italiane paguan vetëm 18 lekë. Me ato nuk mund të marrësh më tepër se 1.5 kg bukë.

-Ah, e di more vëlla e di, na është bërë jeta e padurueshme si nga matrapazët vendas, ashtu edhe nga të huajt që janë bërë zotër në shtëpinë tonë. Me xha Dinon i kemi qarë hallet vazhdimisht qysh se ka ardhur andej nga Progonati. S'i kish mbetur asgjë nga shtëpia e katandia atje; ne e ndihmuam edhe për ngritjen e kasolles... Po kjo gjendje s'ka për të zgjatur shumë kështu. Do të kemi rastin të bisedojmë edhe herë të tjera, tani mirupafshim!- përfundoi ai dhe u ndamë, me që e kishte për të kaluar anës Selenicës, nga Qafa e Kishës për në madem.

-Mirupafshim!- u përgjigja dhe vazhdova të ecja, duke përfytyruar akoma atë me të cilin sapo isha ndarë.

Leximi i traktit

Xha Kola¹⁾ e përdorte furrën edhe si restorant. Kur punëtorët bënin pushimin e drekës e shkonin të merrnin racionin e bukës, aty hanin dhe drekën në këmbë, rreth një tavoline të vjetër që ishte në cep, afër daljes. E hanim bukën si të na vinte: thatë, me ndonjë pjatë fasule apo me ndonjë lek vaj ulliri të hedhur përsipër e që i tregëtonte po ashtu xha Kola, së bashku me bukën.

Ishte koha e pushimit të drekës më 23 nëntor, kur na u dha shenja për një mbledhje të fshehtë. Ne të ofiçinës, që ishim më afër, ia mbërritëm më shpejt. Në fillim u bë edhe pak zhurmë nga kurioziteti që kishim. Xha Kola dukej ca i shqetësuar nga posta e karabinierëve të Selenicës që ishte fare afër. Ai vinte vërdallë nëpër

1) Kolë Jani, furrëxhi në qytezën punëtore Selenicë.

furrë, herë duke na u lutur që të mbanim qetësi, herë duke nxjerrë kokën në drejtim të postkomandës për t'u siguruar se mos na diktonin e na zinin aty brenda. Më në fund u vendos qetësia. Haredini u ngrit ashtu thjesht siç ishte dhe, pasi hapi mbledhjen, ma dha traktatin që ta lexoja, për më shpejt. Trakti niste me inicialet: "VF LP" dhe vazhdonte me thirrjen drejtuar popullit të Vlorës nga Qarkori i PKSË me rastin e 28 nëntorit.

Leximi u dëgjua me kujdes sidomos ajo faqe e traktit, ku riprodhohej një pjesë e gazetës "Zëri i Popullit". Aty thuhej: "Neve komunistët, pjella e këtij populli po luftojmë okupatorët dhe veglat e tij...përpara shokë me gjithë popullin, me turmat punëtore e fshatare...për një luftë të vërtetë kundra okupatorit fashist, nën valët e flamurit të Skënderbeut...për një Shqipëri indipendente, të lirë dhe demokratike" ¹⁾

Në fund Haredini dha porosi që të bisedohej shtruar në popull e nëpër familje për të gjitha ato që thuheshin në trakt, të ruhej fshehtësia nga karabinierët e spiunët, të mos tregohesh mbledhja dhe vendi i saj, të shkruheshin disa parrulla nga përmbajtja e traktit, të bënim sabotime në minierë etj. Ai liste me urrejtje të thellë për armikun dhe në çdo rast binte si shembull jetën e tij të mjeruar që nuk kish mundur ta ngopte kurrë barkun me bukë as përvete, as të fëmijëve të tij.

28 nëntor

Ne punëtorët tërë atë ditë po sorrollateshim kot nëpër rrugë. Me që nuk kishte ndonjë aktivitet të organizuar, boshllëku i krijuar jepte përshtypjen më tepër të një dite zie se sa atë të festës.

Paria e vendit, drejtuesit e minierës së Selenicës dhe titullari i postkomandës u nisën që në mëngjes për në Vlorë me një mjet të posaçëm (një biçim veture që rrëshqiste me shpejtësi mbi shinat e hekurta e që ne qemë mësuar ta quanim "terezinë"). Kështu bënin gjithnjë ata në ditët e pushimit për ta kaluar kohën sa më mirë.

1) Zëri i Popullit" Nr.3 e 4, tetor 1942.

Ishte ora nja 15.⁰⁰ kur filluan të ndiheshin vesh më vesh pëshpëritjet: "ka takim te shkolla", "lajmëroni të mbliidhen", "shpejtohuni" etj. Pas këtyre lajmërimeve po mbliidheshin njerëzit grupe-grupe te sheshi i shkollës nga rrugicat e ndryshme të Selenicës. Ata që vinin pyesnin me kureshti:- Ç'do bëhet?- Kush pritet të vijë?- Ç'do të thuhet?...

Sheshi pothuajse u mbush plot e përplot e akoma vazhdonin të vinin. Atëhere u shkëput nga grumbulli i njerëzve aty pranë, një djalë rreth të njëzet e pesave. Kishte një trup të hollë me lartësi mesatare. Në kokë mbante një kapele studenti në ngjyrë të zezë që ia bënte edhe më të dukshëm yllin e kuq me pesë cepa, të ngjitur mbi strehën e saj. Ai shoqërohej edhe nga një tjetër. Të dy ishin të armatosur me bomba e pushkë. Ai me kapele pasi njgiti 5-6 shkallët që formonin një të ngritur si ballkon para hyrjes kryesore të godinës njëkatëshe të shkollës, u kthye me të shpejtë nga populli që priste aty. Mbështeti pushkën në tokë, pranë këmbës së majtë, duke ngritur dorën e djathtë të mbledhur grusht pranë ballit dhe përsëndeti me zë të lartë: "Vdekje fashizmit! Shumë zëra nga masa u përgjigjën si në kor: "Liri popullit!" Nga sa u mësua më vonë ky ishte Fejzo Gjomemua¹⁾ i dërguar nga udhëheqja e organizatës së partisë për Vlorën posaçërisht për t'ju folë punëtorëve të Selenicës me rastin e 28 nëntorit.

-Shokë e shoqe punëtorë!- u dëgjua zëri i folësit. Po dëgjonim për herë të parë një folës të tillë që iu drejtohej punëtorëve me aq ngrohtësi, kështu u krijuan përshtypje tërheqëse, u nxit interesi për të dëgjuar sa më me kujdes. Pastaj vazhdoi:- Le të sjellim ndër mend se në një ditë si kjo e sotmja, 30 vjet më parë, patriotët shqiptarë me në krye plakun Ismail Qemali, ngritën flamurin e pavarësisë kombëtare...sot fashistët italianë e kanë marrë nëpër këmbë lirinë tonë. Ata duan ta kthejnë Shqipërinë në një shesh luftërash imperialiste ...PKSH dhe Fronti Nacionalçlirimtar i bëjnë thirrje të gjithë popullit që të ngrihet pa dallim për shpëtimin e Atdheut të robëruar...

Fejzua i thoshte të gjitha këto me një bindje të plotë, me një

1)Fejzo Gjomemo, dëshmor i Luftës ANÇI, hero i popullit